

BİTYO / BTİOYO MEZUNLARININ OKULA BAĞLILIK DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Canan YILDIRIM

Balıkesir Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
canan_aksakalli@hotmail.com

Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT

Balıkesir Üniversitesi
Turizm Fakültesi
avcikurt@balikesir.edu.tr

ÖZET

Bursa İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi, Balıkesir İşletmecilik ve Turizm Yüksekokulu (BİTYO) / Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (BTİOYO) mezunlarının okula bağlılık düzeylerinin tespit edilmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. BİTYO/BTİOYO mezunlarının okula bağlılık düzeyleri anket tekniği ile ölçülmüş ve IBM SPSS 21.0 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Yapılan araştırmada anket uygulaması, ulaşılabilen mezunlara yüz yüze, ulaşılamayan mezunlara online olarak yapılmıştır. Anketi cevaplandıran katılımcı sayısı 103 kişi erkek, 52 kadın olmak üzere toplamda 155 kişidir. Araştırma sonucunda ise mezunların okullarına karşı duygusal bağ kurdukları, okulları ve öğretim elemanları hakkında herhangi bir olumsuz düşüncelerinin olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: BİTYO/BTİOYO, Mezun, Okula Bağlılık, Balıkesir

ABSTRACT

Bursa Academy of Economics and Administrative Sciences, Balıkesir Management and Tourism School (BİTYO) / Balıkesir University, Balıkesir Tourism and Hotel Management School (BTİOYO) to determine the level of commitment to the school graduates is the objective of this study. BİTYO / BTİOYO graduates, commitment to school measured by questionnaire technique, were analyzed by IBM SPSS 21.0 statistical software package. BİTYO / BTİOYO survey, face-to-face accessible to graduates, graduates have been made inaccessible online. The number of participants who answer the survey 103 people men, a total of 155 people, including 52 women. The result of the study of graduates they establish emotional ties against the school, has been found to have any negative thoughts about their schools and teachers.

Keywords: BİTYO / BTİOYO, Graduate, Commitment to School, Balıkesir.

GİRİŞ

Türk Dil Kurumu (TDK)'ya göre üniversite, "bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumu"dur

(WEB-1). Üniversitelerin amacı; “yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır”(WEB-2).

Ülkelerin kalkınmasında ve bilgi düzeyinin artırılmasında üniversiteler etkin rol oynamaktadır. Çünkü ülkenin geleceğini şekillendirecek olan nesillerin eğitimi üniversiteler tarafından verilmektedir. Bu sebeple eğitim, hem insanların bilgi düzeyini arttıran hem de ülkelerin gelişmişlik düzeyini belirleyen temel etmenlerin başında gelmektedir. Eğitim, okuma-yazma oranlarının artmasına ve üniversiteler sayesinde nitelikli işgücünün karşılanmasına katkı sağlamaktadır. Eğitim sürecini tamamlayan bireyler hem akademik hem de mesleki anlamda yeterli düzeyde bilgi ve beceri birikimine sahip olacaktır. Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler asla küresel işgücü piyasasının ihtiyaçlarını durduramayacak, daha geniş bir bilgiye sahip bireyler ve daha özel becerilere olan talep artmaya devam edecektir (WEB-3).

Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi, Balıkesir İşletmecilik ve Turizm Yüksekokulu adıyla Bursa İktisadi ve İdari Bilimler Akademisine bağlı olarak 1975 yılında kurulmuştur. İşletmecilik ve Turizm bölümlerinde 1982 yılına kadar öğretim yapılmış sonrasında kanunda yapılmış bir değişiklik ile Uludağ Üniversitesi Balıkesir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu olarak eğitim-öğretime devam etmiştir. 1992 yılında Balıkesir Üniversitesine bağlanmış ve Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu adını almıştır. Daha sonra 25 Nisan 2013 tarihinde Yüksekokul kapatılarak, Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi kurulmuştur (WEB-4). Kurulduğu 1975 yılından 2016 yılına kadar geçen 41 yıllık süre zarfında 6589 mezunu ile faaliyet gösteren kurumdur. Üniversiteyi üniversite yapan öğrencilerdir. Hem öğrenimine devam eden öğrenciler hem de mezunlar, üniversitelerin sektörde ve akademik alandaki temsilcileridir. Bu bağlamda öğrenciler, elde etmiş oldukları kazanımlar nedeniyle öğrenimlerini tamamladıkları ve mensubu oldukları üniversitelere bağlılık hissetmektedirler.

Okula bağlılık, “öğrencinin okulla özdeşleşmesi, okuldaki etkinliklere katılımı” olarak ifade edilmiştir (Finn ve Voelkl, 1993: 249). Okula bağlılık; davranışsal bağlılık, duyuşsal bağlılık ve bilişsel bağlılık olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Davranışsal bağlılık, öğrencilerin okulun gerçekleştirdiği faaliyetlere katılımını ifade etmektedir. Öğrencinin ders dışındaki sosyal etkinliklere katılmasıdır. Duyuşsal bağlılık, öğrencilerin öğretmenleri, arkadaşları ve okullarıyla olan ilişkilerinde sergilemiş oldukları tutum ve davranışlardır. Bilişsel bağlılık ise öğrencinin geleceğe yönelik yapmış olduğu “okula psikolojik yatırım” olarak belirtilmiştir (Fredricks, Blumenfeld ve Paris, 2004: 63).

Alanyazında öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinin ölçülmesine yönelik çalışmalara rastlanmıştır. Arastaman (2009) tarafından yapılan “Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık Durumlarına İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri” adlı çalışmada öğrencilerin liseden sonra üniversiteye devam etmek istedikleri belirlenmiştir. Çalışmada ileriye dönük planları olan öğrencilerin, planı olmayan öğrencilere göre okula bağlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu, ayrıca bu araştırmaya katılan kız öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Arastaman tarafından yurtdışında yapılan çalışmalarda eğitim ve gelir düzeyleri yüksek ebeveynlerin çocuklarının okula bağlılıkları yüksek düzeyde iken Türkiye’de bu durumun tam tersi olduğu ifade edilmiştir

Ünal ve Çukur'un (2009) "Arkadaş Grubunun ve Okula Olan Bağlılığın Gençlerin Şiddet Algısına Ve Şiddet Davranışlarına Etkisi" adlı çalışmasında, gençlerin göstermiş oldukları şiddet davranışlarını arttırıcı nedenlerin ve koruyucu yöndeki mekanizmaların etkisi irdelenmiş, okula bağlılık düzeyi yüksek olan gençlerde şiddet eğilimli arkadaş edinme ihtimalini azaltacağını, yetişkin bireylerin gözetiminden uzak olan gençlerin arkadaşlarına uyum sağlayarak sapma davranışlarına yönelebileceği sonucu vurgulanmıştır.

Ünal ve Çukur (2011)'un yapmış olduğu "Okula Bağlılık, Okulda Uygulanan Disiplin Teknikleri ve Okulda Mağdurluğun Lise Öğrencilerinin Sapkın Davranışları Üzerine Etkisi" adlı çalışmada, öğrencilerin sergilemiş oldukları sapkın davranışlar (madde kullanımı, mala yönelik sapkın davranışlar, şiddet içeren davranışlar vb.) ve okulla ilgili okula bağlılık, okulda uygulanan disiplin teknikleri ve okul mağdurluğu gibi değişkenler arasındaki ilişki incelenmiş, okula ve öğretmenlere olan bağlılığın öğrencilerin sapkın davranışları ile olumsuz, öğretmenlerin uyguladığı zorlayıcı disiplin teknikleri, öğrencilerin diğer öğrenciler tarafından mağdur edilmesi ise öğrencilerin sapkın davranışları ile olumlu yönde olduğu belirtilmiştir.

Avcı Kurt ve diğerleri (2012) tarafından yapılan "Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (BTİÖYO) Mezunlarının Turizm Sektöründeki İstihdam Profili" adlı çalışmada, mezunların sektördeki istihdam profilini ortaya çıkarmak ve mezunların okula olan bağlılık düzeylerini tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların BTİÖYO'yu %48,6'sının bilinçli olarak ve %2,8'inin ise tavsiye üzerine tercih ettiği ortaya çıkmıştır. Ankete katılan mezunların %31'i turizm sektöründe, %69'nun farklı sektörlerde çalıştığı tespit edilmiştir. Sektörün tercih edilmeme nedenleri olarak sektörde çalışırken aile bütünlüğünün sağlanamayacağını ve sezonluk olması sebebiyle sektörden uzaklaştıkları, sektörde çalışan mezunlar kadar çalışmayan mezunların da BTİÖYO Mezunlar Derneğine üye olduğu görülmektedir. Ayrıca BTİÖYO mezunlarının; kendilerini bir aile olarak gördüğü, okullarına karşı aidiyet ve bağlılık hissettikleri, mezun oldukları okuldan gurur duydukları vurgulanmıştır.

Özdemir ve Kalaycı (2013)'nin "Okul Bağlılığı ve Metaforik Okul Algısı Üzerine Bir İnceleme: Çankırı İli Örneği" adlı çalışmasında öğrencilerin okula olan bağlılığı ve okul algısı araştırılmış, kız öğrencilerin okula bağlılığının erkek öğrencilere göre yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Okul türüne göre okula olan bağlılık düzeyinin de (bağlılığın fen liselerine göre genel lise ve imam-hatip liselerinde daha yüksek olduğu) değiştiği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullarını orta düzeyde baskı yeri, koruma geliştirme yeri ve yuva gibi algıladıkları, öğrencilerin bir üst sınıfa geçtikçe okula olan olumlu algısının azaldığı ve olumlu okul algısı ile okula olan bağlılık arasında olumlu yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Önen (2014) tarafından yapılan "Öğrencinin Okula Bağlılığı Ölçeği: Türk Ortaokul ve Lise Öğrencileri İçin Uyarılma Çalışması" adlı çalışmada, psikolojik ve bilişsel boyutlarda ölçen Okula Bağlılık Ölçeği'nin 6.-12. sınıf öğrencilerine uyarlanması amaçlanmıştır. Ölçeğin okullarda rehber öğretmenler tarafından uygulanabileceği böylelikle okula olan bağlılıkları ya da okuldan kopma ve okul terki düzeyindeki öğrencilerin belirlenebileceği gerekiyorsa gerekli müdahalelerin yapılmasına imkan sağlayacağı belirtilmiştir.

Bilge ve diğerleri (2014) tarafından yapılan "Lise Öğrencilerinde Tükenmişliği ve Okul Bağlılığını Etkileyen Faktörler: Çalışma Alışkanlıkları, Yetkinlik İnancı ve Akademik Başarı" adlı çalışmada, lise öğrencilerinin çalışma alışkanlıkları, yetkinlik

inancı ve akademik başarı açısından okula bağlılık ve tükenmişlik düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda yetkinlik inancına sahip olmayan öğrencilerin tükenme düzeylerinin daha yüksek olduğu ve çalışma alışkanlığı ve yetkinlik inancı düşük olan öğrencilerin ise inancını kaybetme düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda okula bağlılık düzeyinin, yetkinlik inancı ve çalışma alışkanlıkları fazla olan öğrencilerde daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Üniversiteler, öğrencilerin mesleğe hazırlanmasındaki nihai basamaktır. Öğrenimi ni tamamlayıp mezun olan öğrenciler artık sektörde yer alarak, mensubu olduğu ve kazanımlar elde ettiği üniversiteyi temsil etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı Bursa İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi, Balıkesir İşletmecilik ve Turizm Yüksekokulu (BİTYO) / Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (BTİOYO) mezunlarının okula bağlılık düzeylerinin tespit edilmesidir.

YÖNTEM

Bursa İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi, Balıkesir İşletmecilik ve Turizm Yüksekokulu (BİTYO) / Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (BTİOYO) mezunlarının okula bağlılık düzeylerinin tespit edilmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda konuyla ilgili yazın taraması yapılmış, birincil verilerin elde edilmesi amacıyla en çok başvurulan yöntemlerden biri olan anket tekniği kullanılmıştır.

Anket, cevaplandırıcının daha önce belirlenmiş bir sırada ve yapıda oluşturulan sorulara karşılık vermesiyle, veri elde etme yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Altunışık ve diğerleri, 2015: 80).

Bu çalışmada Ayşen Bakioğlu, Müge Yüksel, Bülent Akdağ ve Azize Nilgün Canel'in mezun izleme sisteminin bireysel ve kurumsal yaralarını vurgulamak amacıyla geliştirmiş olduğu 50 maddelik anket formu kullanılmıştır. Anket formunda bulunan maddeleri kullanmak için maddeleri geliştirmiş araştırmacılardan izin alınmıştır. Bakioğlu ve diğerleri (2011), tarafından yapılmış çalışmada anketin yeterli sayıya ulaşamaması nedeniyle anket formu ölçeğe dönüştürülemediği ve soru bazı değerlendirme yapıldığı belirtilmiştir (Bakioğlu ve diğerleri, 2011).

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sosyo-demografik özelliklerin belirlenmesi ile katılımcıların; cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, mezuniyet süresi, mezun olunan alanda çalışma ile ilgili bilgilere ulaşmak amaçlanmıştır. Anket formunun ikinci bölümünde katılımcılara "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum" şeklinde 3'lü Likert tipi ölçekle değerlendirilmek üzere mezunların mezun derneği ve kariyer planlama ihtiyaçlarını planlamaya yönelik 11 madde (1,6, 19, 21, 23, 24, 33, 39, 41, 46, 50 numaralı maddeler), mezunların okul yıllarına duydukları özleme yönelik 4 madde (2, 3, 4, 9 numaralı maddeler), mezun gönüllülüğü ve mezunların yapabileceklerini araştırmaya yönelik 7 madde (5, 8, 10, 18, 26, 32, 37 numaralı maddeler), hocalarla iletişim ihtiyacını araştırmaya yönelik 6 madde (7, 11, 13, 20, 27, 31 numaralı maddeler), okula bağlılığı irdelemeye yönelik 4 madde (12, 14, 48, 49 numaralı maddeler) ve mezunların üniversiteden beklentilerini ortaya koymaya yönelik 18 madde (15, 16, 17, 22, 25, 28, 29, 30, 34, 35, 36, 38, 40, 42, 43, 44, 45, 47 numaralı maddeler) olmak üzere toplamda 50 madde bulunmaktadır.

Araştırma verilerinin elde edilmesi amacıyla oluşturulan anket, ulaşılabilen mezunlara yüz yüze, ulaşılamayan mezunlara ise Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmecili-

ği ve Otelcilik Yüksekokulu Mezunları web sayfası olan <http://btioyo.balikesir.edu.tr> adresinden mezunların e-mail adreslerine mail atarak ve sosyal medya üzerinden ulaşılarak online anket yapılmıştır. Anketi toplam 155 kişi cevaplandırmıştır.

Araştırmanın evrenini Bursa İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi, Balıkesir İşletmecilik ve Turizm Yüksekokulu (BİTYO) / Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (BTİOYO) mezunlarının tümü oluşturmaktadır. Zaman kısıtından dolayı anketler, 2016 yılının Ocak - Şubat aylarında toplanmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Araştırmanın bu bölümünde bulgular ve bulgular doğrultusundaki yorumlara yer verilmiştir. İlk olarak katılımcıların sosyo-demografik özellikleriyle ilgili yüzde (%) ve frekans (n) dağılımları yer almaktadır. Daha sonra anket içerisinde; mezunların mezun derneği ve kariyer planlama ihtiyaçlarını planlama, mezunların okul yıllarına duydukları özlem, mezun gönüllülüğü ve mezunların yapabilecekleri araştırma, hocalarla iletişim ihtiyacını araştırma, mezunların üniversiteden beklentilerini ortaya koymaya yönelik karışık verilen maddelerin, değerlendirildiği başlık altında toplanarak analizleri yapılmıştır.

Tablo 1: Sosyo-Demografik Özelliklere Yönelik Yüzde ve Frekans Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Erkek	103	66,5
	Kadın	52	33,5
	Toplam	155	100,0
Yaş	20'den küçük	2	1,3
	20-29 yaş	68	43,9
	30-39 yaş	37	23,9
	40-49 yaş	34	21,9
	50-59 yaş	14	9,0
	60 ve üzeri	-	-
	Toplam	155	100,0
Medeni Durum	Bekar	86	55,5
	Evli	69	44,5
	Toplam	155	100,0
Mezuniyet Süresi	1-5 yıl	72	46,5
	6-10 yıl	19	12,3
	11-15 yıl	18	11,6
	16-20 yıl	16	10,3
	21 ve üzeri	30	19,4
	Toplam	155	100,0
Mezun Olunan Alanda Çalışma	Evet	87	56,1
	Hayır	68	43,9
	Toplam	155	100,0

Anketi cevaplandıran katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de verilmiştir. Tablo 1'e göre katılımcıların % 66,5'inin erkek, % 33,5'inin kadın

olduğu, %43,9'unun 20-29 yaş aralığında, %55,5'inin evli, % 46,5'inin okuldan mezun olma süresinin 1-5 yıl olduğu ve % 56,1'nin mezun olunan alanda çalıştığı görülmektedir.

Tablo 2'de ise anket içerisinde mezun derneği ve kariyer planlama ihtiyacına yönelik karışık verilen soru maddelerine, katılımcı eğilimlerinin yüzde ve frekans dağılımları yer almaktadır. Tablo 2'ye göre katılımcıların %49'u, üniversitede bir kariyer planlama merkezinin eksikliği hissettiklerini, % 88'i mezun-üniversite ilişkisini kuracak olan mezun derneğinin olması gerektiğini, %91'i mezunlara yönelik web sitesinin oluşturulmasının gerekli olduğunu ve %70,3'ü mezunlara özel günler düzenlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların bu ifadelere yönelik katılma eğiliminin yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni BİTYO / BTİOYO mezunlar derneğinin olmasından kaynaklanabilir. BİTYO / BTİOYO mezunları, mezunların üniversite ile bağlarının güçlenmesi aynı zamanda öğrenciler ile mezunları bir araya getirmesi amacıyla kurulan BTİOYOMD'nin öneminin ve gerekliliğinin farkında oldukları düşünülebilir.

Soru maddeleri içerisinde yer alan elektronik ortamda oluşturulmuş mezun iletişim gruplarının olduğu (%73,5), üniversitede mezunların iletişim bilgilerinin yer aldığı veri tabanının oluşturulmasının gerekliliğine %89 katılım olduğu görülmektedir. Bu maddelere katılımın yüksek olmasının sebebi ise BİTYO / BTİOYO mezunlarını sanal ortamda bir araya getiren ve mezunlarla ilgili bir veri tabanı olan BTİOYOMD Portal ve Balıkesir Üniversitesi BİTYO / BTİOYO Mezunları web sayfası olabilir. Mezun derneği olan BİTYO / BTİOYO'luların derneğe olan üyelikten sonra alınan üyelik ücretleri ile ilgili olumsuz bir yargısının ve çekincesinin olmadığı %42,6 yüzdesiyle ifade edilebilir. Katılımcıların %69,7'sinin mezunlar ile üniversite arasında köprü konumunda olan mezun dernekleri vasıtasıyla bağlantılarının sürmesiyle ilgili herhangi bir güvensizlik yaşamadıkları söylenebilir. Bu nedenle mezun derneklerinin faydası olduğuna inanan % 80 katılımcı olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Mezun Derneği ve Kariyer Planlama İhtiyacına Yönelik Verilen Cevaplar İçin Çapraz Tablo

Mezun Derneği ve Kariyer Planlama İhtiyacına Yönelik Maddeler	Maddelere Katılım Eğilimi		
	Katılma Eğilimi	Kararsızlık Eğilimi	Katılmama Eğilimi
1. Mezun olduğum üniversitede bir kariyer planlama merkezinin eksikliği her zaman hissettim.	n 76 % 49,0	31 20,0	48 31,0
6. Mezun üniversite ilişkisini kuracak bir mezunlar derneğinin olması gerektiğine inanıyorum.	n 137 % 88,4	11 7,1	7 4,5
19. Mezunlara yönelik web sitesi oluşturulması gereklidir.	n 141 % 91,0	7 4,5	7 4,5
21. Üniversitemde bir mezun derneği olup olmadığı hakkında bir fikrim yok.	n 14 % 9,0	23 14,8	118 76,1
23. Her bölüm mezunlara özgü özel günler düzenlemelidir.	n 109 % 70,3	28 18,1	18 11,6
24. Elektronik ortamda oluşturduğumuz bir mezun iletişim grubumuz var.	n 114 % 73,5	13 8,4	28 18,1
33. Üniversitemde benimle ilgili veri tabanı oluşturacak e-posta, telefon, adres, işyeri adresi gibi herhangi bir bilginin yer alması gerektiğini düşünüyorum.	n 138 % 89,0	11 7,1	6 3,9
39. Mezun derneklerinin, üyelerinden sürekli para istemeleri bu tip derneklerden uzak durmama sebep oluyor.	n 35 % 22,6	54 34,8	66 42,6
41. Eski mezunların bilgilerine ulaşmak üniversitenin kurum olarak yapması gereken bir iştir.	n 120 % 77,4	26 16,8	9 5,8
46. Mezun dernekleri yoluyla üniversitemle bağlantımın sürmesi, kendimi güvende hissetmemi sağlar.	n 108 % 69,7	31 20,0	16 10,3
50. Mezun derneklerinin herhangi bir faydası olabileceğine inanmıyorum.	n 14 % 9,0	17 11,0	24 80,0

Tablo 3’de ise anket uygulanan mezunların okul yıllarına duyulan özleme ilişkin bulgular yer almaktadır. Ankete katılan 155 kişiden 133’ünün (%85,8) mezun olduktan sonra arkadaşlarıyla irtibatını sürdürdüğü görülmektedir. Katılımcıların %59,4’ünün kendi aralarında gerçekleştirdikleri etkinliklere katıldığını, % 91’i ise okul yıllarına özlem duyduğu ve mutlulukla hatırladığı, % 84,5’nin ise üniversite ile bağının kopmasını istemediğini belirtmektedir.

Tablo 3: Okul Yıllarına Duyulan Özlemi Ölçmeye Yönelik Verilen Cevaplar İçin Çapraz Tablo

Okul Yıllarına Duyulan Özlem	Maddelere Katılım Eğilimi			
	Katılma Eğilimi	Kararsızlık Eğilimi	Katılmama Eğilimi	
2. Mezun olduktan sonra sınıf arkadaşlarımla ilişkimi sürdürdüm.	n	133	15	7
	%	85,8	9,7	4,5
3. Bölümümde geçirdiğim günleri ve öğrencilik hayatımı özlemle ve mutlulukla hatırlıyorum.	n	141	9	5
	%	91,0	5,8	3,2
4. Kendi aramızda düzenlediğimiz buluşma günlerine mutlaka katılıyorum.	n	92	43	20
	%	59,4	27,7	12,9
9. Üniversite boyunca biriktirdiğim anılarım o kadar güzel ki üniversitemle bağımın kopmasını istemiyorum.	n	131	17	7
	%	84,5	11,0	4,5

Tablo 4’de mezunların yapılacak etkinliklerde istekli, bilinçli olması ve yapabileceklerine yönelik verilen cevapların dağılımı yer almaktadır. Mezunlarla iletişim kurabilme yolunun mezunların gönüllülüğünden geçtiğine katılan mezunların oranı %85,2’dir. Mezunların %68,4’ü mezunlarla ilgili tüm faaliyetlerde gönüllü olarak çalışmak istediğini belirtirken, % 92,9’u ise öğrenim gördükleri zamanlarda birlikte oldukları dönem arkadaşları ile bir araya gelmelerini sağlayacak organizasyonlarda yer alabileceğini ifade etmiştir. %94,2 katılımcıya göre eski mezunlar yeni mezunların istihdamı için iş kapısı olabileceğini, % 61,9 katılımcı ise kendileri ile aynı bölümde öğrenim gören öğrencilere burs gibi maddi destek sağlayacak faaliyetlerde yer alabileceğini belirtmiştir. Ayrıca %82,6 katılımcı ise sektörde deneyimlediği tecrübelerini derse gelerek öğrencilerle paylaşabileceğini, % 69’unun ise okulun fiziksel mekanlarının iyileştirilmesi adına yapılacak organizasyonlarda yer almak istediği görülmektedir.

Tablo 4: Mezun Gönüllüğü ve Mezunların Yapabileceklerine Yönelik Verilen Cevaplar İçin Çapraz Tablo

Mezun Gönüllüğü ve Mezunların Yapabilecekleri	Maddelere Katılım Eğilimi			
		Katılma Eğilimi	Kararsızlık Eğilimi	Katılmama Eğilimi
5. Mezunlarla iletişim kurabilme yolunun mezunların gönüllü çalışmasına bağlı olduğunu düşünüyorum.	n	132	11	12
	%	85,2	7,1	7,7
8. Mezun olduğum üniversitenin mezunlarla ilgili her türlü çalışmasında gönüllü olarak çalışmak isterim.	n	106	38	11
	%	68,4	24,5	7,1
10. Eski mezunlar yeni mezunlara yeni iş kapıları açabilir.	n	146	5	4
	%	94,2	3,2	2,6
18. Üniversite yıllarındaki arkadaşlarımla bir araya gelmemi sağlayacak organizasyonların içinde yer almak isterim.	n	144	8	3
	%	92,9	5,2	1,9
26. Mezun olduğum bölüm-fakültenin fiziksel mekanlarının iyileştirilmesi için (atölye, laboratuvar, araç gereç sağlama vb.) organizasyonlarda yer almak isterim.	n	107	35	13
	%	69,0	22,6	8,4
32. Mezun olduktan sonra benimle aynı bölümde halen okumakta olan öğrencilere burs imkanı sağlamak için organizasyonlarda yer almak isterim.	n	96	42	17
	%	61,9	27,1	11,0
37. Bir mezun olarak iş hayatımı, yaşadığım zorlukları, problem çözüm yollarımı derse gelip öğrencilere anlatmak isterim.	n	128	24	3
	%	82,6	15,5	1,9

Tablo 5’de ise mezunların öğretim elemanları ile olan iletişim ihtiyacını belirlemeye yönelik verilen katılımcı cevapları bulunmaktadır. Katılımcı cevaplarından da anlaşılacağı üzere okula ve öğretim elemanlarına yönelik olumsuz hiçbir cevap olmamıştır. Üniversitedeki öğretim elemanlarının mezunlarla ilişki kurmaya yeterince önem vermektedir ifadesine katılan katılımcı oranı %69’dur. Mezunlar fakülte ile bağlarının sürdürülmesinde, öğretim elemanlarının etkin rol oynadığı (52,9), fakat bu bağın belli bir öğretim elemanına yakınlıktan ileri gelmediğini (%45,2) görülmektedir. Katılımcılar fakültedeki öğretim elemanları ile gerektiği zamanlarda iletişim kurma çabalarının sonuçsuz kalmayacağı ve cevap alabileceklerini (%72,3) öngörmektedirler.

Tablo 5: Öğretim Elemanlarıyla İletişim İhtiyacını Ölçmeye Yönelik Verilen Cevaplar İçin Çapraz Tablo

Öğretim Elemanlarıyla İletişim İhtiyacı	Maddelere Katılım Eğilimi		
	Katılma Eğilimi	Kararsızlık Eğilimi	Katılmama Eğilimi
7. Mezun olduktan sonra üniversite ile bağımın sürmesi, belli bir hocaya duyduğum yakınlıktan ileri geliyor.	n 55 % 35,5	30 19,4	70 45,2
11. Mezun olduğum fakülte ile ilişkilerimi hocalarım aracılığı ile sürdürmekteyim.	n 82 % 52,9	30 19,4	43 27,7
13. Üniversitedeki hocalar mezunlarla ilişki kurmaya yeterince önem vermektedirler.	n 107 % 69,0	33 21,3	15 9,7
20. Öğrencilik hayatım boyunca hocalarımın beni fark etmediğini düşünüyorum.	n 20 % 12,9	25 16,1	110 71,0
27. Mezun olduğum okulda şuanda diyalog kurabileceğim hiçbir hocam olmadığını düşünüyorum.	n 17 % 11,0	9 5,8	129 83,2
31. Mezun olduğum bölüm hocalarına ulaşma çabalarımın (e-posta atmak, randevu istemek, mektup yazmak vb.) sonuçsuz kalacağını veya hiçbir cevap alamayacağımı düşünüyorum.	n 17 % 11,0	26 16,8	112 72,3

Tablo 6'da mezunların okula olan bağlılık düzeyleri belirleyen ifadeler yer almaktadır. Katılımcıların %81,9'u mezun olduğu üniversiteye gönülden bağlı olduğunu, %65,8'i ise üniversite sayesinde elde ettiği kazanımlardan dolayı kendisini üniversitesine borçlu hissettiğini ifade etmiştir. Katılımcılar öğrencilik dönemlerinde beklentilerine cevap verilmesi durumunda kendilerini üniversiteye daha bağlı hissedebilecekleri soru maddesine katılmamıştır (%53,5). Buradan üniversitenin, mezunların öğrenim gördüğü öğrencilik dönemlerinde okul ile öğrenci arasında duygusal bağı kurduğu düşünülebilir. Buna bağlı olarak mezun olduğu üniversiteyi hatırlatacağı düşünülen hatıra objelerini satın isteği (%80) ancak okula bağlılık düzeyleri yüksek olan kurumlarda gerçekleşebileceği, okula bağlılıkları sağlanamayan mezunlarda okulu hatırlatacak nesne satın alma isteğinin bu oranda ilgi görmeyeceği düşünülmektedir.

Tablo 7'de mezunların üniversitelerinden olan beklentilerini belirlemeye yönelik soru maddelerinden oluşmaktadır. Katılımcıların %89'u öğrencinin okula güveninin sağlanmasında ve öğrenci bağının sürdürülmesinde verilen eğitimin kalitesinin önemli olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca katılımcılar, mezun olduktan sonra üniversitenin mesleki gelişim imkanları sunmasını (%85,8) ve mesleki gelişimlerini desteklemesini beklediklerini (%80,6) ifade etmişlerdir.

Katılımcıların %66,5'i öğrenci olduğu yıllarda okulun kendileriyle geleceğe dönük ilişki kurma çabası olmasını beklediklerini, üniversitenin kendilerini bulmak, davet etmek, haber vermek gibi çabasının olmasının gerektiğini (%79,4) ve mezun oldukları üniversitenin kendileri ile iletişim kurma gibi bir heyecanın olduğuna (%69,7) katılmaktadırlar.

Tablo 6: Okula Bağlılığı Ölçmeye Yönelik Verilen Cevaplar İçin Çapraz Tablo

Okula Bağlılık	Maddelere Katılım Eğilimi		
	Katılma Eğilimi	Kararsızlık Eğilimi	Katılmama Eğilimi
12. Kendimi mezun olduğum üniversiteye gönülden bağlı hissediyorum.	n 127 % 81,9	19 12,3	9 5,8
14. Bana kattığı bilgi ve becerilerden dolayı kendimi üniversiteme borçlu hissediyorum	n 102 % 65,8	34 21,9	19 12,3
48. Öğrenim hayatım boyunca beklentilerime cevap verilseydi, mezun olduktan sonra kendimi üniversiteme daha bağlı hissedebilirdim.	n 41 % 26,5	31 20,0	83 53,5
49. Mezun olduğum üniversiteyi bana hatırlatacak hatıra objeleri satın almak hoşuma gider.	n 124 % 80,0	23 14,8	8 5,2

Tablo 7’de mezunların üniversitelerinden olan beklentilerini belirlemeye yönelik soru maddelerinden oluşmaktadır. Katılımcıların %89’u öğrencinin okula güveninin sağlanmasında ve öğrenci bağının sürdürülmesinde verilen eğitimin kalitesinin önemli olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca katılımcılar, mezun olduktan sonra üniversitenin mesleki gelişim imkanları sunmasını (%85,8) ve mesleki gelişimlerini desteklemesini beklediklerini (%80,6) ifade etmişlerdir.

Katılımcıların %66,5’i öğrenci olduğu yıllarda okulun kendileriyle geleceğe dönük ilişki kurma çabası olmasını beklediklerini, üniversitenin kendilerini bulmak, davet etmek, haber vermek gibi çabasının olmasının gerektiğini (%79,4) ve mezun oldukları üniversitenin kendileri ile iletişim kurma gibi bir heyecanın olduğuna (%69,7) katılmaktadırlar.

Katılımcıların %88,4’ünün üniversitesine karşı olumlu duygular beslediğini buna bağlı olarak başka bir üniversitede okusaydım şeklindeki düşüncelerinin olmadığını (%72,9), zor olan hayat şartlarına rağmen üniversite olan ilişkilerini bir lüks olarak algılamadıklarını (%57,4) görülmektedir. Katılımcıların %48,4’ü mesleki kariyerini üniversitesine borçlu olduğunu ifade ederken, mesleki kariyerlerinde yaşadıkları başarısızlıkların sorumlusu olarak mezun oldukları bölümü görmemektedirler (%69,7).

Katılımcıların % 92,3’üne göre mezun ve üniversitenin birbirlerinden karşılıklı olarak yararlanması gerektiğine inanmaktadır. Fakat %54,2 katılımcı, kendisine bir yararı olması durumunda üniversite ile bağlantısını sürdüreceğini ifade ederken, %76,8 katılımcı ise üniversite ile bağ kurmayı sadece yüksek lisans ve doktora için düşünürüm ifadesine katılmamışlardır.

Üniversitenin mezunları bilgilendirme amaçlı (haber notları, mezun dergileri vb.) elektronik postalar göndermesinin %91 katılımcıya göre faydalı olacağı, mezun dergisi yoluyla üniversite ile ilgili bilgilerin mezunlara iletilmesinden memnun olacakları (%82,6) ve üniversitede gerçekleşecek organizasyonlara haberlerinin olması durumunda %87,1’nin katılacağı görülmektedir. %41,3 katılımcı üniversitenin ülkede yararlı olmuş bilinen kimleri yetiştirdiği hakkında sağlıklı bir bilgilerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 7: Üniversiteden Beklentileri Araştırmaya Yönelik Verilen Cevaplar İçin Çapraz Tablo

Mezunların Üniversiteden Beklentileri	Maddelere Katılım Eğilimi		
	Katılma Eğilimi	Kararsızlık Eğilimi	Katılmama Eğilimi
15. Mezun olduktan sonra üniversitemin mesleki gelişimimi desteklemesini beklerim.	n 125 % 80,6	20 12,9	10 6,5
16. "Keşke başka bir üniversitede okusaydım" diye düşünüyorum.	n 17 % 11,0	25 16,1	113 72,9
17. Üniversitemle bağ kurmayı sadece yüksek lisans ya da doktora için düşünürüm.	n 17 % 11,0	19 12,3	119 76,8
22. Mezun olduğum üniversiteye ait olumlu duygular besliyorum.	n 137 % 88,4	15 9,7	3 1,9
25. Henüz öğrenci olduğum yıllarda okulumun benimle ileriye dönük bir ilişki kurma çabası olmasını beklerdim.	n 103 % 66,5	35 22,6	17 11,0
28. Mezun olduğum üniversitenin bizimle iletişim kurmada heyecanlı olduğuna inanıyorum.	n 108 % 69,7	31 20,0	16 10,3
29. Mezun ve üniversitenin birbirinden karşılıklı olarak yararlanması gerektiğine inanıyorum.	n 143 % 92,3	6 3,9	6 3,9
30. Mezun olduğum üniversitenin beni aramak bulmak, davet etmek, haber vermek gibi bir çabası olmasını beklerim.	n 123 % 79,4	14 9,0	18 11,6
34. İş hayatında yaşadığım başarısızlıklar, beni yetiştiren bölüme olumsuz duygular beslememe neden oluyor.	n 24 % 15,5	23 14,8	108 69,7
35. Mezun olduktan sonra üniversitemin mesleki gelişim imkânları sunmasını beklerim.	n 133 % 85,8	13 8,4	9 5,8
36. Üniversitenin, mezunlarına haber notları, mezun dergileri, bilgilendirme e-postaları göndermesinin önemli ve faydalı olduğunu düşünüyorum.	n 141 % 91,0	11 7,1	3 1,9
38. Mezun olduğum üniversitede düzenlenen konser, tiyatro, şenlik gibi organizasyonlara haberim olduğu takdirde katılmayı düşünürüm.	n 135 % 87,1	15 9,7	5 3,2
40. Üniversitemin geçmiş seneler içinde ülkede faydalı işler yapmış, bilinen kimleri yetiştirdiği hakkında sağlıklı bir bilgim yok.	n 64 % 41,3	37 23,9	54 34,8
42. Şu anda meslek hayatımda geldiğim yeri üniversiteme borçlu olduğumu düşünüyorum.	n 75 % 48,4	44 28,4	36 23,2
43. Mezun dergisi yoluyla üniversitemle, hocalarımla, akademik gelişme ve toplantılarla ilgili bilgilendirme yapılması hoşuma giderdi.	n 128 % 82,6	16 10,3	11 7,1
44. Üniversite, kaliteli eğitim verirse öğrencinin güvenini sağlayacağını böylece mezunların üniversitelerinden kopmak istemeyeceğini düşünüyorum.	n 138 % 89,0	11 7,1	6 3,9
45. Hayat şartları, iş, ev, aile o kadar zaman alıyor ki üniversitem ile ilişki kurmak lüks gibi geliyor.	n 18 % 11,6	48 31,0	89 57,4
47. Bana bir yararı olduğu takdirde üniversitemle bağlantımı sürdürmeyi düşünürüm.	n 84 % 54,2	18 11,6	53 34,2

SONUÇ ve ÖNERİLER

Turizm geliştirmekte olan ülkeler için önemli bir endüstridir. Türkiye önemli turizm potansiyeline sahip olması nedeniyle turizm endüstrisi içerisinde etkin rol oynamaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yıl içerisinde açıklanan turist varışları, geceleme sayıları ve turizmden elde edilen gelir gibi istatistiki verilere baktığımızda turizmin aslında son derece önemli ve gelir getirici bir endüstri olduğunu söyleyebiliriz.

Ülke ekonomisine katkı sağlayan ve ülke kalkındırmada turizm kadar eğitim de önemli bir faktördür. Çünkü ülkelerin kalkınması sadece ekonomik alanda sağlanan gelirlerle değil, bu ekonomik girdileri ülkede işleyebilecek, faydalı işler yapabilecek beşeri sermaye olarak adlandırılan işgücünü sağlayacak olan okulların vereceği eğitimde turizm kadar önemli bir unsurdur.

Eğitim sürecinin önemli bir kısmını yükseköğretim kurumları oluşturmaktadır. Üniversiteler yalnızca bilimsel araştırma yapmak, modern dünyaya çağdaş, bilgili bireyler yetiştirmekle kalmayıp sektöre nitelikli işgünün karşılanmasına da katkı sağlamaktadır. Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimi, iki yıllık ön lisans ve dört yıllık lisans programları ile verilmektedir. Lisans düzeyinde turizm eğitimi veren okullardan biride BTİOYO’dur. Bu bağlamda çalışmada BİTYO / BTOYO mezunlarının okula bağlılık düzeylerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Çalışmaya destek veren katılımcı BİTYO / BTİOYO mezunlarının cinsiyet dağılımları 103 erkek, 52 kadın olmak üzere toplam 155 kişidir. Katılımcı mezunların %43,9’u 20-29 yaş aralığında olan ve %46,5 oranda 1-5 yıl aralığında yeni mezun olmuş kişilerden oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların % 56,1’i (87 kişi) mezun olduğu alanda çalışmaktadır.

Mezun derneği ve kariyer planlama ihtiyacını belirlemeye yönelik oluşturulmuş maddelerde katılımcılar, mezunlar derneğinin oluşturulması, mezunlara yönelik bir web sitesinin olması, üniversitede mezunlarla ilgili iletişim bilgilerinden oluşan bir veri tabanının olması ve bölümlere özgü çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi maddelerine katılma oranları BİTYO / BTİOYO mezunlarında yüksek çıkmıştır. Çünkü BİTYO / BTİOYO mezunlarının zaten bir mezun derneği bulunmakta, mezunlar derneğinin web sitesinin dışında mezun iletişim bilgilerinin yer aldığı “BTİOYO Mezunlar” sayfası bulunmaktadır. Bu nedenle BİTYO / BTİOYO mezunları bu konuda tecrübelilerdir.

BİTYO / BTİOYO mezunlarının tecrübeli olduğu soru maddelerinden biride “Üniversite, kaliteli eğitim verirse öğrencinin güvenini sağlayacağını böylece mezunların üniversitelerinden kopmak istemeyeceğini düşünüyorum” ifadesidir. Bu maddeye katılım eğilimi de %89’dur. Çünkü BİTYO / BTİOYO, TS EN ISO 9001:2008 Kalite Yönetim Sistemi belgesi etiketine sahip, farklılık yaratmış fakültedir. Ayrıca BİTYO / BTİOYO mezunlarının kendilerini okullarına gönülden bağlı olduklarını, üniversiteleri sayesinde elde ettikleri kazanımlarını üniversiteye borçlu hissettiklerini ve okulu anımsatacak her türlü objeyi satın alma isteklerinin olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak mezunların okulları ile aralarında duygusal bağın sağlandığı söylenebilir.

Tüm bu bilgiler doğrultusunda anket sorularını yanıtlıyarak katılma eğilimlerinin oluşturulduğu BTİOYO mezunlarının; üniversitelerine, fakültelerine ve öğretim elemanlarına karşı herhangi bir olumsuz yargı çıkarılacak sonuçla karşılaşmadığı açıkça görülmektedir. Bu çalışma sadece BİTYO / BTİOYO mezunlarının çok az bir kısmını kapsamakta, genelleştirme yapılabilmesi için daha fazla kitle üzerinde araştırma yapılabilir. O nedenle bu çalışma bir ön çalışma olarak ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- ALTUNİŞİK**, R. Coşkun, R. Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2015). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı. İstanbul: Avcı Ofset Topkapı.
- ARASTAMAN**, G. (2009). Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık (School Engagement) Durumlarına ilişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri, Eğitim Fakültesi Dergisi, 26 (26): 102-112.
- AVCIKURT** C. Deveci, B. ve Türkmen S. (2012). Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (BTİOYO) Mezunlarının Turizm Sektöründeki İstihdam Profili, Turizm Eğitimi Konferansı – Tebliğler: 17 – 19 Ekim 2012: 109-119. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- BAKİOĞLU**, A. Yüksel, M. Akdağ, B. ve Canel A. (2011). Yükseköğretimde Mezun İzleme Sistemi: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Mezunları Üzerine Bir Araştırma, Marmara Üniversitesi Yükseköğretim Dergisi, 1(2): 65-79.
- BİLGE**, F. Tuzgöl Dost, M. ve Çetin, B. (2014). Lise Öğrencilerinde Tükenmişliği ve Okul Bağlılığını Etkileyen Faktörler: Çalışma Alışkanlıkları, Yetkinlik İnancı ve Akademik Başarı, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14(5),1709-1727.
- FINN**, J. D. and Voelkl, K. E. (1993). School characteristics related to school engagement. Journal of Negro Education, Vol. 62, No. 3, 249-268.
- FREDRICKS**, J.A. Blumenfeld, P.C. ve Paris, A.H. (2004). School engagement: Potential of the concept, State of the Evidence. Review of Educational Research, Vol. 74, No.1, 59-109.
- ÖNEN**, E. (2014). Öğrencinin Okula Bağlılığı Ölçeği: Türk Ortaokul ve Lise Öğrencileri İçin Uyarlama Çalışması, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5(42), 221-234
- ÖZDEMİR**, M. ve Kalaycı, H. (2013). Okul Bağlılığı ve Metaforik Okul Algısı Üzerine Bir İnceleme: Çankırı İli Örneği Okul Bağlılığı ve Metaforik Okul Algısı Üzerine Bir İnceleme: Çankırı İli Örneği, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 13(4): 2125-2137
- ÜNAL**, H. Çukur, C. Ş. (2011). Okula Bağlılık, Okulda Uygulanan Disiplin Teknikleri ve Okulda Mağdurluğun Lise Öğrencilerinin Sapkın Davranışları Üzerine Etkisi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11(2) , 547-570.
- ÜNAL**, H. ve Çukur, C. Ş. (2009). Arkadaş Grubunun Ve Okula Olan Bağlılığın Gençlerin Şiddet Algısına Ve Şiddet Davranışlarına Etkisi, VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 1-3 Ekim 2009: 803-826. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- WEB-1**, www.tdk.gov.tr, “Güncel Türkçe Sözlük”, (ET: 10.03.2016). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56e36138be13c3.46098651
- WEB-2**, www.yok.gov.tr, “Yükseköğretim Kanunu”, (ET: 10.03.2016). <http://www.yok.gov.tr/documents/10348274/10733291/3.1.1.+2547+say%C4%B1%C4%B1%20Y%C3%BCksek%C3%B6%C4%9Fretim+Kanunu/58c65947-cbc1-4b3e-8785-b268ce65d3ab>
- WEB-3**, www.oecd.org, “Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)” “Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü”, (ET: 10.03.2016). <https://data.oecd.org/fr/eduatt/diplomes-de-l-enseignement-superieur.htm#indicator-chart>
- WEB-4**, www.balikesir.edu.tr, “Turizm Fakültesi Tarihçe”, http://www.balikesir.edu.tr/index.php/baun/birim/turizm_fakultesi/tarihce/1